

תוכן עניינים

2.....	מבוא.....
3.....	הגישה המוסדית כהסבר לסיום מלחמות
6.....	רקע מקדים למלחמת ווייטנאם
6.....	המסרים התקשורתיים בארה"ב שקדמו להחלטה להפסיק את הלחימה משנת 1968-1973.....
10.....	החלטת הממשל האמריקני לסיום המלחמה
11.....	השפעת דעת הקהל על הממשל בבואו להחליט להפסיק את המלחמה.....
13.....	השפעת ריבוי הנפגעים על הממשל בבואו להחליט להפסיק את המלחמה.....
16.....	השפעת השיקול הכלכלי על הממשל בבואו להחליט להפסיק את המלחמה
18.....	השפעת עמדת הפנטגון על הממשל בבואו להחליט להפסיק את המלחמה
20.....	השפעת המערכת הפוליטית על הממשל בבואו להחליט להפסיק את המלחמה
23.....	השפעת המערכת הבינלאומית על הממשל בבואו להחליט להפסיק את המלחמה
25.....	סיכום
26.....	ביבליוגרפיה
28.....	נספחים

מבוא

אירועים והחלטות פוליטיות, כלכליות, ביטחוניות, חברתיות וכדומה, נקבעים הודות לפעילות מוסדות האמונים על קביעת מדיניות. החלטות אלה אינן נקבעות בחלל ריק ובאופן אוטונומי אלא לרוב החלטות אלה מושפעות ממערכת יחסי גומלין בין המוסדות השונים. כך חוקים, נהלים והחלטות נקבעים הן בהתאם לעמדות המוסד האמור והן בהתאם למוסדות אחרים בעלי השפעה. תהליך זה קרוי הגישה המוסדית – לפיה מוסדות משפיעים זה על זה (מארש וסטוקר, 2005). אחת הטענות השגורות היא כי גם פעילות ביטחונית והחלטות צבאיות ומדיניות מושפעות בהתאם לגישה המוסדית והחלטות של הכרזה על מלחמה, ניהולה וסיומה, אינן החלטות מנותקות של המנהיג או המצביא הצבאי, כי אם מדובר על מערכת גומלין בין מוסדות שמשפיעים על ההחלטות הצבאיות (הרכבי, 2005).

מלחמת ווייטנאם (1959-1975) נחשבה למלחמה שנויה במחלוקת בהיסטוריה האמריקנית. תחילה המלחמה זכתה לגיבוי של דעת הקהל, התקשורת והמערכת הצבאית והפוליטית מתוך החשש כי הקומוניזם עתיד להשתלט על דרום מזרח אסיה ועל כן יש לעצור אותו. למעשה מתחילת המעורבות האמריקנית בווייטנאם משנת 1965 הייתה תמימות דעים של מוסדות רבים בחברה האמריקנית לפיה המלחמה הינה מוצדקת וראויה. ברם, החל משנת 1968 מוסדות רבים, כדוגמת דעת הקהל, התקשורת, והמערכת הפוליטית החלו לגלות סימנים למיאוס המלחמה, עד כי בסוף שנות ה-60 וראשית שנות ה-70, המלחמה כבר נתפסה בארה"ב כטעות היסטורית ארוכה, ושכדאי וראוי לסיים את המלחמה במהירות (Hallin, 1989).

ההחלטה לסיים את המלחמה נבעה על פניו ממניעים רבים הכוללים את דעת הקהל, ריבוי הנפגעים, התנהלות הצבא, המערכת הפוליטית, השפעות כלכליות ועוד. עם זאת, לא כל המוסדות השפיעו באופן ישיר על הממשל לסיים את המלחמה, אלא לעיתים היה מדובר בהשפעות עקיפות (Hallin, 1989; Pach, 2010). יחד עם זאת עולה הטענה כי התקשורת היוותה את הכלי המתווך והמשפיע בין המוסדות וכך נוצר מצב שלעיתים מוסדות השפיעו בצורה ישירה על הממשל, ואילו מוסדות אחרים נדרשו את עזרת התקשורת בכדי להוביל לשינוי במלחמה (Pach, 2010).

שאלת המחקר: מהן הסיבות שהובילו להחלטת הממשל האמריקני להפסיק את המעורבות האמריקנית בווייטנאם בשנים 1968-1973

השערות המחקר: התקשורת הייתה הסיבה המרכזית שהביאה להחלטת הממשל האמריקני להפסיק את מלחמת ווייטנאם.

על מנת לבחון את שאלת המחקר והשערתה, יבוצע מחקר עיוני המבוסס על מחקרים אקדמיים שונים ודוחות ממשלתיים. המחקר ברובו יתמקד בין השנים 1968 - העלאת הרעיון מצד הממשל האמריקני לסיום המלחמה, ועד לשנת 1973 – החתימה על הסכם השלום. עם זאת כן יוצגו אירועים מכוננים שהתקיימו קודם לשנת 1968 בכדי להבין את הסיבות להחלטת סיום המלחמה ואופי ההחלטה. בסיס המחקר יתמקד בתיאוריה המוסדית ככלי שיכול להסביר את החלטת הממשל האמריקני לסיים את המלחמה, כאשר התקשורת מהווה כלי חשוב ומשמעותי שהשפיע על החלטות הממשל האמריקני. בהקשר זה יבחנו מסודות כמו דעת הקהל, ריבוי הנפגעים, השפעה כלכליים, עמדות הצבא והפנטגון, עמדות המערכת הפוליטית והשפעת הזירה הבינלאומית, כאשר התקשורת לעיתים מהווה כלי מתווך בין המוסדות לבין החלטות הממשל.

הגישה המוסדית כהסבר לסיום מלחמות

מטרת הפרק הנוכחי היא להציג גישה תיאורטית שתאפשר להסביר את הסיבות שהובילו את הממשל האמריקני לסיים את מלחמת ווייטנאם. ישנה הכרה ברעיון כי ישנן מספר תיאוריות שעשויות להסביר את סיום המלחמה, כדוגמת הגישה הרציונאלית לפיה חישובים של עלות מול תועלת – כלכלית ופוליטית למשל, הובילו לסיום המעורבות האמריקנית בווייטנאם. אך הסברה היא כי מורכבותה של המלחמה שכללה עלויות גבוהות, אובדן חי-אדם, חוסר תמיכה ציבורית, מעורבות תקשורתית וכדומה, באים לידי ביטוי בצורה הטובה ביותר במסגרת הגישה המוסדית והתלות ההדדית של מוסדות אלה באלה. ועל כן, הפרק הנוכחי יתמקד בגישה המוסדית בכדי להסביר מדוע החליט הממשל האמריקני לסיים את המלחמה.

הגישה המוסדית גורסת כי ישנם קשרים בין מוסדות וקשרים אלה משפיעים על התהליכים המתקיימים בתוך המוסדות. עיקרון המוסדות מתמקד ברעיון כי מוסדות יפעלו בצורה כזו או אחרת בהתאם למבנה המוסד, למשל מבנה היררכי ומערכת יחסי גומלין בין השחקנים המעורבים, והן השפעות של מוסדות אחרים חיצוניים על המוסד האמור. במסגרת הגישה המוסדית ניתן להבחין בשתי גישות מרכזיות: הגישה המוסדית הישנה והגישה המוסדית החדשה. הגישה הישנה מתמקדת בפעילות פורמאלית, במוסדות כמוסדות, במשטרים ובתפקדם. תחום זה כולל את הכללים, ההליכים והארגונים הפורמאליים של השלטון. הגישה המוסדית החדשה מתמקדת בכללים ותהליכים ולא בארגון. הגישה החדשה נשענת במקרים רבים על עקרונות המוסדית הישנה, עם זאת גישה זו עברה מהתמקדות בארגונים להתמקדות בכללים מגמות ותהליכים - כלומר, מוסדות אינם מזוהים עם ארגונים פוליטיים, אלא הם נתפסים כמערכת של "כללים" המנחים ומגבילים את התנהגותם של שחקנים יחידים (מארש וסטוקר, 2005 : 62).

הגישה המוסדית החדשה מצביעה על שש תמורות שחווה המוסד הישן ואלה יוצרים סביבה מוסדית חדשה אשר תלויה בסביבתה. התמורה הראשונה היא המעבר מהתמקדות בארגון להתמקדות בחוקים; מעבר מהתנהגות פורמאליות (למשל חוקים ונהלים) לבלתי פורמאליות (החלטות של עובדים על דעת עצמם למשל); מעבר ממוסד סטטי למוסד דינאמי המשתנה ומתעצב ללא הפסקה בהתאם לצרכי סביבתו; מעבר מערכים ארגוניים לערכים כלל חברתיים; מעבר מגישה הוליסטית המתמקדת במערכת אחת בכללותה, לגישה מבוזרת שבה נבחנים גם מערכות משנה תת ארגוניות; ומעבר מעצמאות ואוטונומיה לתלות הדדית ויצירת מערכות גומלין עם מוסדות אחרים. השינויים האמורים מציבים דילמות רבות, למשל מהו מוסד, במידה ומוסד איננו בהכרח פורמאלי, האם כל פעילות שמאומצת על ידי פרטים אחרים הופכת את הפעילות למוסדית. כלומר לעיתים נידמה כי ישנו קושי להפריד בין פעילות מוסדית לבין נורמות כלליות. שנית, מדוע בכלל נוצרים ומשתנים מוסדות. הסברה היא כי לרוב מוסדות נבנים ומוקמים בכדי להסביר פעילויות של אנשים וקבוצות ותלות הגומלין שביניהם (מארש וסטוקר, 2005 : 62, 65-67).

כאשר בוחנים תהליך קבלת החלטות במסגרת הגישה המוסדית, ניתן לטעון כי מדיניות והחלטות אינן החלטות שרירותיות המנותקות מאירועים, אלא מדובר על תולדה של תהליכים ממושכים שמולידים החלטות חדשות. מבני מוסדות ומערכות היחסים ביניהם יכולים להשפיע על החלטות מאתגרות, החל מהקושי לזהות את הבעיה ולמצוא לה פתרון ועד ליצירת חיכוכים רבים בין המעורבים במוסדות. תהליך זה קיים במוסדות רבים הכוללים בין היתר מוסדות ביטחון, רווחה, פוליטיקה ועוד, כאשר התלות ההדדית ביניהם יכולה ליצור רעיונות טובים או גרועים בהתאם